

УДК 172.1

О.А. Марущак, асистент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету, м. Чернігів, Україна

ІДЕЯ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ

У доповіді аналізуються дуже змістовні розуміння природи держави, які сформував Нікколо Макіавеллі, видатний філософ, мислитель, політичний діяч який жив в Італії на рубежі 15-16го століть.

Ключові слова: держава, право, Макіавеллі, релігія, правитель

В докладе анализируются очень содержательные понимание природы государства, которые сформировал Никколо Макиавелли, выдающийся философ, мыслитель и политический деятель живший в Италии на рубеже 15-16го веков.

Ключевые слова: государство, право, Макиавелли, религия, государь

The report examines the very substantial understanding of the nature of the state, that were formed by Niccolò Machiavelli. Outstanding philosopher, thinker, statesman who lived in Italy at the turn of the 15-16 centuries.

Key words: state, law, Machiavelli, religion, ruler

Сучасна держава - це дуже складний організм. Протягом усієї людської історії, як учені так і політики не прийшли до однозначного висновку яким має бути держава, закони, права і свободи, форма правління, обов'язки кожного суб'єкта правової діяльності.

Дуже змістовні розуміння природи держави, сформував Нікколо Макіавеллі. Цей видатний філософ, мислитель, політичний діяч жив в Італії на рубежі 15-16го століть, але не дивлячись на це його ідеї, - на мій погляд актуальні сьогодні як ніколи.

Нікколо Макіавеллі виступав прихильником сильної державної влади, для зміцнення якої допускав застосування будь-яких засобів.

Державу, Макіавеллі розглядав як якесь відношення між урядом і підданими, що спирається на страх чи любов останніх. Держава є непопуришним, якщо уряд не дає приводу до змов і збурень, якщо страх підданих не переростає в ненависть, а любов - в презирство. Всі держави Макіавеллі ділить на такі, що володіли або володіють владою над людьми, республіки, або держави, керовані єдиновладно [1].

Найкраща форма правління, вважає Макіавеллі, - республіка, але державі, де государ править в оточенні слуг, які милістю і зволенням його поставлені на вищі посади, допомагають йому керувати державою, також віддані симпатії автора.

Досконалим ідеалом є та форма правління, при якій одна людина може отримати необмежену владу тільки тоді, коли гостро потрібні рішучі і негайні дії, у випадку війни, наприклад. В інший же час рішення про керування державою повинні прийматися колегіально, за участю якомога більшої кількості зацікавлених сторін.

Макіавеллі виділяв також церковні держави, про які можна сказати, що оволодіти ними важко, бо для цього потрібно доблесть або милість

долі, а утримати легко, бо для цього не потрібно ні того, ні іншого. Держави ці спираються на освячені релігією підвалини, настільки потужні, що вони підтримують государів при владі, незалежно від того, як ті живуть і роблять. Тільки там государі мають владу, але її не відстоюють, мають підданих, але ними не управляють. І, проте ж, на владу їх ніхто не зазіхає, а піддані їх не обтяжені своїм становищем і не хочуть, та й не можуть від них відпасти. Так що лише ці государі незмінно перебувають в благополуччі і щасті.

У свою чергу він вважав релігію важливим засобом політики. Релігія, міркував Макіавеллі, - могутній засіб впливу на уми і звичаї людей. Там, де є гарна релігія, легко створити армію. Держава повинна використовувати релігію для керівництва підданими [3].

Макіавеллі настійно рекомендував главам республік або царств зберегти основи підтримуючої їхньої релігії. Якщо вони будуть заохочувати і множити усе, що виникає на благо релігії, хоча б вони самі і вважали все це обманом і брехнею, то їм буде легко зберегти свою державу релігійним, а значить - добрим і єдиним.

Макіавеллі відділяв політику від моралі. Політика (установа, організація і діяльність держави) розглядалася як особлива сфера людської діяльності, що має свої закономірності, які повинні бути вивчені і осмислені. Такий підхід до вивчення держави був величезним кроком вперед у розвитку політико-правової теорії.

Макіавеллі чітко виявляв відмінність класових інтересів: народ дорожив спокоєм, а тому любив мирних правителів, а солдати, природно, любили войовничого і жорстокого государя. Ті імператори, які виявилися нездатними тримати в узді народ і солдат, завжди гинули. Інші вставали на сторону солдатів. Йшов це на користь чи ні, залежало від того, наскільки імператор примушував солдатів поважати себе. І він вважав досягнення певної рівноваги класових сил однією з найважливіших задач [1].

Нікколо Макіавеллі явно прагне піклуватися про благо народу, причому він навіть знаходить цьому цілком практичне пояснення для государів - бо незадоволений, що нехтує свого вождя народ - це більш страшна загроза для будь-якого правителя, ніж найдужчий зовнішній ворог. Макіавеллі наполегливо переконує, що сильну державу можна одержати тільки невпинно піклуючись про благо народу. Саме в цьому сенсі Макіавеллі розуміє ідею демократії, для нього ідеальним державним устроєм є те, що забезпечує благо більшості [3].

І ця ідея як ніколи актуальна сьогодні, адже найважливішим для держави є благо, достаток а також свободи і права людини.

Найважливішим, на мою думку, відкриттям Макіавеллі є концепція сильного правителя. Не можна сказати що він перший прийшов до таких висновків, але він перший хто виклав цю ідею дуже доступно, грамотно і зрозуміло. Дану концепцію він висловив в прославленій праці

“Государ”, опублікованому в 1532 році (цей трактат був написаний близько 1513 року, але опублікований лише в 1532 році, через п’ять років після його смерті). Він вибудовує значну програму, виконуючи яку государ може домогтися того, щоб його шанували, але дане питання це тема для окремого дослідження.

Законодавству і праву Макіавеллі надавав великого значення: завдяки законам. Для Макіавеллі право - знаряддя влади, вираз сили. У всіх державах основою влади служать хороші закони і хороше військо. Хороших законів не буває там, де немає хорошого війська, і навпаки, де є хороше військо, там гарні і закони. Ніщо не може вселити государю такої поваги, як військові підприємства і надзвичайні вчинки.

Мудрі правителі завжди воліли мати справу з власним військом, відзначає Макіавеллі. Краще, вважали вони, програти зі своїми, ніж виграти з чужими, бо не істинна та перемога, яка здобута чужим зброєю.

Це твердження актуально донині, сьогодні ми спостерігаємо як країни змагаються між собою в гонці озброєнь, постійно примножуючи власну зброю, збагачуючи ядерну. Але про таку честь і совість про яку говорив Макіавеллі мова вже не йде, ми спостерігаємо як країни об’єднуються у військові блоки, разом і спільно знищують неугідних, і вважають це нормальним явищем.

Таким чином, государ не повинен мати ні інших помислів, ні інших турбот, ні іншої справи, окрім війни, військових установлень і військової науки, так як війна є єдиний обов’язок, який правитель не може покласти на іншого. Військове мистецтво наділене такою силою, що дозволяє не тільки утримати владу тому, хто народжений государем, а й досягти влади тому, хто народився простим смертним. І навпаки, коли государі думали більше про задоволення, ніж про військових вправах, вони втрачали і ту владу що мали. Нехтування цим мистецтвом є головною причиною втрати влади, як володіння ним є головною причиною набуття влади.

При цьому государ повинен читати історичні праці, особливо вивчати дії видатних полководців, розбирати, якими способами вони вели війну, що визначало їх перемоги і що поразки, з тим, щоб здобувати перші і уникати останніх. Найголовніше ж - прийняти за зразок когонебудь з прославлених і шанованих людей давнини і постійно тримати в пам’яті його подвиги і діяння.

Таким чином, для успіху на ниві зовнішньої політики государ повинен бути розумний, хитрий, виверткий, він повинен вміти передбачати наслідки кожного зробленого їм кроку, повинен відкинути убік усі принципи честі і поняття моралі і керуватися єдино розуміннями практичної вигоди. Як політик, ідеальний керівник держави зобов’язаний сполучити в собі сміливість і рішучість з обережністю і передбачливістю.

Макіавеллі дає реалістичну картину людських якостей існуючих государів, а також аргументовану пораду - яким належить бути новому государю в реальному житті.

Підводячи підсумок, можна сказати, що навчання Нікколо Макіавеллі серйозно вплинули на політико-правову ідеологію, політологію і звичайно ж історію.

Слід зазначити, що Макіавеллі вперше в історії відокремив політику від моралі і релігії і зробив її автономною, самостійною дисципліною, із властивими їй законами і принципами, що відрізняються від законів моралі і релігії.

Політика, згідно Макіавеллі, є символ віри людини, і тому займає панівне становище в світогляді. Політична ідеологія Макіавеллі спрямована на досягнення певної політичної мети - формування колективної волі, за допомогою якої можна створити могутня, єдина держава.

Але в усьому потрібно знати міру, і не перетворювати розумні ідеї великої людини в засіб репресій і тиранії, досить сказати що Государь була настільною книгою таких історичних особистостей як Наполеон I, Муссоліні, Гітлер і Сталін, і всі чудово знають до якої кількості людських жертв призвела діяльність цих людей. Кожен правитель повинен будувати свою систему таким чином, щоб народ був йому вдячний, жителі повинні розуміти ті чи інші міри та дії. Головною метою має бути виховання, а не залякування.

Список використаної літератури

1. Гончаров И. А. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия / Под ред. Г. Муравьевой, Р. Ходовского. СПб., 2002.
2. Долгов К. Н. Гуманизм, возрождение и политическая философия Николо Макиавелли. М., 1982, с. 121.
3. Долгов К. Н. Гуманизм, возрождение и политическая философия Николо Макиавелли. М., 1982, с. 159.

УДК 349.2

О.Г. Огородник, ст. викладач кафедри трудового права та права соціального забезпечення

Л.А. Самсоненко, студентка гр. ПР-101 (51)

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету, м. Чернігів, Україна

ТРУДОВІ ПРАВА ПРАЦІВНИКА: МІЖНАРОДНІ НОРМИ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ПРАЦІ

У статті розглянуті питання невідповідності національного законодавства нормам міжнародного права, досліджені можливі шляхи удосконалення законодавства нашої держави.

Ключові слова: міжнародне законодавство, національне законодавство, невідповідність, удосконалення, зміни до законодавства.

В статье рассмотрены вопросы несоответствия национального законодательства положениям международного права, исследованы возможные пути совершенствования законодательства нашей страны.

Ключевые слова: международное законодательство, национальное законодательство, несоответствие, усовершенствование, изменения к законодательству.